

Keresztény, hindu és muszlim válasz

2023 január 22. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

5

Átlag: 5 (1 szavazat)

Mérték

A nagy világvallások megoldásai a mindennapi életünk különböz? problémáira

Nyugalom, nem fogok minden alkalommal hitbéli, vallásfilozófiai kérdésekr?l írni. De itt most valahogy nagyon adta magát egyik a másik után. Négy hete azt a kérdést tettem fel, hogy mit jelent kereszténynek lenni, legutóbb pedig a hitbéli és a politikai kereszténység összefüggéseit vizsgáltam. És elhintettem a következ? témát is: milyen válaszokat adnak a mindennapi életünk különböz? problémáira a nagy világvallások?

A vallások, hitrendszerek mindenütt együtt, párhuzamosan alakultak és fejl?dtek ki a társadalmi állapotokkal. Nehéz is megállapítani, hogy tulajdonképpen melyik az ok, és melyik az okozat. Hogy mi volt el?bb: a tyúk vagy a tojás? Hogy a kialakult társadalmi viszonyokra adtak a vallások magyarázatot, azért, hogy könnyebben el tudja fogadni mindenki, f?leg akik alárendelt, vesztes stb. helyzetben érezték magukat. Vagy pedig a vallási tanok, a hitbéli meggy?z?dések alakították ki a társadalmi tagozódásokat. Az „inspirált” vallások esetében utóbbinak nagyobb szerepe lehetett, hiszen itt egy (vagy több) természetfölötti lény kinyilatkoztatásait követik a hív?k. A neki(k) tulajdonított útmutatásokat be kell tartani, az ? akarata szent és megvalósítandó. (Nemcsak a monoteista vallásokat – zsidóság, kereszténység, iszlám – tekinthetjük „inspirált” vallásoknak, de a hinduizmust is, a maga számos kisebb-nagyobb istenével.)

A vallások tehát nemcsak magyarázatot adnak a kialakult helyzetre, szólítanak fel annak megértésére és elfogadására, hanem egyértelm?en társadalomformáló er?k is. És ez igaz az antropomorf istenek nélküli, „inspirálatlan” vallásokra is. Mind a kínai univerzista hitrendszerek (konfucianizmus, taoizmus), mind a buddhizmus er?sen alakították a társadalmi viszonyokat. Nagy tiszteletnek örvend?, de földi halandó személyek (Kung Fu-ce, Lao-ce, Sziddhártha) adták az útmutatásokat. Az inspirált vallásoknál is léteznek ilyen központi alakok (Mózes, Mohamed), de ?k a fels?bb lény(ek)t?l kapják az inspirációt. (Szándékosan nem soroltam utóbbiak közé Jézust, aki a kereszténység központi alakjaként bár földi, hús-vér személy, de Isten fia, a Szentháromság része is. Esetében tehát Isten közvetlenül szólt az emberekhez.)

Van tehát hatása a vallásnak az adott közösség, társadalom további alakulására, de a már meglév? (vagy kialakulóban lév?) társadalmi viszonyok, és különösen a természeti körülmények alapjaiban befolyásolták a világ egyes régióiban létrejött hitrendszereket, a természetfeletti er?khöz való viszonyulást.

Ez tán a két végletet nézve a legegyértelm?bb: Afrika (a Szaharától délre) és a Közel-Kelet. Afrika alapvet?en a b?ség földje. Természeti er?forrásokban, élelemben gazdag. (Az éhez? etióp gyerekek fotói és a tömeges migráció láttán ezt nehéz elhinni, de tényleg így van. Utóbbi jelenségek már a túlnépesedés és a rossz „menedzsment” miatt vannak. Az európai tudományos vívmányokat átvették, így drasztikusan csökkent a halálozás, viszont épp a hitrendszerük, alapvet? kulturális attit?djük nem változott meg, és továbbra is intenzíven reprodukálódnak.)

De ennek az egyensúlynak a felborulása nélkül Afrika volt az a kontinens, ahol a természet leginkább gondoskodott az emberr?l. Jó a föld, minden megterem, az es? b?ségesen meg is öntözi, a nap is sokat süt, így be is érik. Tehát szinte tényleg csak be kellett feküdni a pálmafa alá, és magától odahullott a kókuszdió. A természet, „Afrika ?sanya” mindent megadott. Ezért a természet kultusza alakult ki. Magukhoz a természeti er?khöz könyörögtek, amikor valamit szerettek volna. (Vagy es?t vagy épp azt, hogy álljon el.)

Ezzel szemben a Közel-Keleten (és a Szaharában) pont az ellenkez?jét látjuk: a természet nagyon keveset ad, egyáltalán nem kegyes az ott él? emberekkel. Persze, vannak élhet?bb, termékenyebb területek, létezik az „ígéret földje” – épp ide vezette Mózes a zsidókat. A zsidó vallás pontosan ezt a választ adta a természeti adottságokra, nehézségekre: a kietlen pusztából Isten a kiválasztott népet elviszi a Kánaánba. Ennek er?forrásai azonban korlátozottak, tehát egyrészt meg kell védeni a küls? ellenségt?l (ezért az Ószövetség harcosabb hangvétele), másrészt szigorú bels? rendet kell kidolgozni, hogy a kiváltságos helyzet fenntartható legyen. (Ezért az Ószövetség szigorú, kirovó-büntet? Istene.)

A (zsidó gyöker?) kereszténység is a Közel-Keleten született, de már Európában, a Római Birodalom alapjain teljesedett ki, így egészen más körülményekre, társadalmi állapotokra adott egészen másfajta válaszokat.

A szintén monoteista vallás, a Közel-Keleten szárba szökkent iszlám is a mostoha körülményekre kellett hogy választ adjon. És a szubszaharai Afrikához képest ez a másik véglet: a sivatagban tényleg nincs semmi. Minden csepp es? kincs, Allah ajándéka. És a túlélés egyetlen módja a derék Ali számára a teljes behódolás Allahnak, azért, hogy legalább azt a néhány csepp es?t biztosítsa. Tehát míg az afrikai emberben nem alakult ki a kell? ambíció, a korlátok legy?zésére irányuló er?feszítés, mert nem volt rá szüksége a természet kegyessége, a rendelkezésre álló b?ség miatt, addig az arab világban hiábavaló volt bármilyen ambíció, er?feszítés, mert a természet annyira sz?kmarkúan mért, hogy csakis Allah könyörületében bízhattak. Ehhez viszont nagyon szigorú szabályok, ezek által szabályozott társadalmak és megkérd?jelezhetetlen hierarchiák kellettek.

Az indiai szubkontinens szintén relatíve termékeny vidék. A természet, ha nem is mindig egyenletesen, de periódusonként ismétl?dve (monszunes?k formájában) biztosította az élelmet. Várni kellett rá (tehát volt jelent?sége az „istenek” jóindulatának), nem volt korlátlan, és meg is kellett dolgozni érte (tehát nem a „természet ?sanya” ajándéka volt). És mivel nem egyformán jutott mindenkinek, kialakultak a vagyoni-társadalmi különbségek. Ezek akár elviselhetetlenné is válhattak, és a társadalmi feszültségek kezelése érdekében valahogy el kellett fogadtatni a helyzetet mindenkivel; azokkal is, akik a legrosszabbul jártak. Ezt a célt (is) szolgálja a hindu kasztrendszer. A szennyvizet, ürüléket pucoló, a legalsó kasztba tartozó „érinthetetlen” hogyan máshogy lenne hajlandó elfogadni a sorsát, mint úgy, hogy ez a világ rendje, amit az „istenek” parancsoltak.

A kínai univerzista „vallások”, a konfucianizmus és a taoizmus fura módon sok szempontból egymás tökéletes ellentétei. Kung Fu-ce a szorgalmat (és az ebb?l ered? gyarapodást is) kifejezetten erénynek tartotta. Ez tükrözi a körülményeket: Kelet-Ázsia nem olyan b?séges, mint Afrika (tehát dolgozni kell), de nem is olyan kietlen és reménytelen, mint a sivatagos Közel-Kelet (tehát érdemes is dolgozni). Ez lehet?vé tette a társadalmi-gazdasági fejl?dést. Aki dolgozik és elér valamit, az viszont köteles adni a kevésbé szerencsés sorsúaknak is. Így lehetett a társadalmi feszültségeket kezelni.

Lao-ce és a taoizmus ezzel szemben az úgynevezett nem cselekvést tekintette a legf?bb erénynek; az ambíciómentességet, a (fölöslegesnek tartott) célok kergetése helyett a fegyelmezett és boldog „menetelést” a végtelen úton. Nem véletlen, hogy inkább a tehet?sebbek úri passziója maradt, és a kínai társadalomszervezés a mai napig a konfucianizmuson alapul. (Még a maoistáknál is felfedezhet?.)

A csendes beletör?dés, a célok feladása a buddhizmusban teljesedett ki. Buddha az ember legf?bb céljaként a Nirvánát jelölte meg, és ehhez meg kellett szabadulni nemcsak az ambícióktól, de a vágyaktól, érzelmekt?l is. Nem érzéketlenné válva, hanem minden teremtményhez (köztük a f?ben lapuló hangyákhoz is) ugyanazzal a kedvességgel és szeretettel viszonyulva. Nincs különbség, nincsenek nekünk kedvesebb és kevésbé kedves emberek. Vagy akár tevékenységek. Mindent ugyanolyan egységes, bels? elégedettséggel szemléljünk, mert minket ez az egész nem érdekel, úgysem tart sokáig, megyünk a Nirvánába…

A kereszténység mennyországképe máshonnan ered. Jézus követ?i az els? századokban üldözésnek voltak kitéve. Egyetlen reményük a túlvilág volt. Miután azonban a kereszténység Európa-szerte államvallássá lett, ott derült ki igazán, mennyire jó volt Jézus. Aki nemcsak az egyes emberek számára hozta el az Atya kegyelmét (és földöntúli boldogságát), hanem az ? tanain alapszik Európa prosperitása, másfél évezredes fejl?dése és dominánssá válása. Európában szintén nem mostohák a körülmények, de messze nincs Afrika korlátlan természeti b?sége sem. Tehát itt is dolgozni kell és érdemes. Viszont az, hogy Isten a saját képmására teremtette az embert, ráadásul szabad akaratot is adott neki, ez olyan plusz „löketet” adott, ami újabb és újabb teljesítményekre sarkallta. A kínaiaknál az ambíció megvan, de ez a fajta szakrális eredeztetés, hogy mi Isten akaratának földi végrehajtói vagyunk, ez hiányzik. A kereszténység tehát azt a választ adta az élet kérdéseire és nehézségeire (a zsidó gyökerekre alapozva), hogy „hajtsátok uralmatok alá a Földet és annak él?lényeit, mert ti vagytok a teremtés koronái”.

Még ha néha – joggal – méltatlannak is érezzük magunkat erre a címre.

Jeszenszky Zsolt - www.magyarnemzet.hu

Ajánló